

An Gannas

Niver 512

Mis-Est 2019

FEST

KERNEWEK 2019

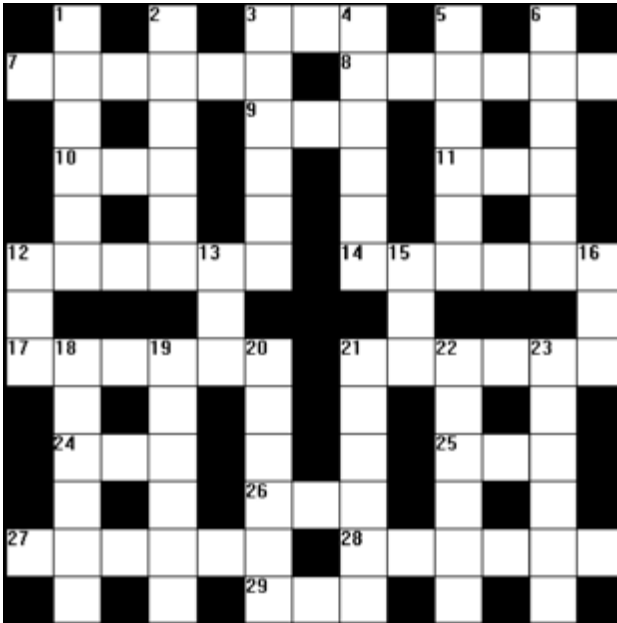
**DERIVAS HA SKEUSENNOW
FOLENNOW 11 & 12**

Y'n mis ma ynwedh...

**Skusenn a Doll Du • Ester • Seythun Kows Kernewek 2019 • Chûn
Kaletteryow an Byskadoryon • Kernow a Wayn Arta • ha moy...**

Krowseryow gans Ray Edwards

??? Folenn a
Jalenjys
????
??

war-nans:

1. Settya dalghenn yn (6)
2. Nyns yw *leunhe* (6)
3. Rann isella an ganow (6)
4. Blasa (6)
5. *Dhe + hwi* (6)
6. Nyns yw *gwakhe* (6)
12. An seson ma (3)
13. Rann sygh an norvys (3)
15. An planet ma. (3)
16. Rann vedhel an korf (3)
18. Gweythor (6)
19. Daffar rag nija (5)
20. Pur lyb (6)
21. Ughelheans hag iselheans an lev (6)
22. Restrys (6)
23. *A + my* (3)

a-dreus:

3. An mis ma (3)
7. Dyw genes! (6)
8. (Froeth) parys dhe dhybri (6)
9. Maner (3)
10. Edhen a breydh (3)
11. Yv dha (gwin)! (3)
12. An nos ma (6)
14. Asper (6)

17. *Gwayt bos a-rag y'n ma na vi synsys koward* (OM 2156) (6)
21. Wor-tu hag (6)
24. Hanow avon (3)
25. Tra: an ... (3)
26. Rolya, 3a person (3)
27. Gorra dhe ves (6)
28. Best (6)
29. Hegar (3)

Gorthybow dhe'n krowseryow Mis-Gortheren 2019

Ervirans Felsys Niver 008

Defend dhe-ves onan a'n dhiw lytherenn yn pub pedrek rynnys rag diskudha rastell growseryow kowlwrys. An gorthyp a vydh res nessa mis.

C	A	S	N	S
G	H	O	G	H
H		F		O
O		M		K
I	M	S	E	N
A	W	Y	N	R
N		A		I
O		D		T
R	E	L	A	N
J	O	V	S	T

Gorthyp mis-Gortheren 2019 (Niver 007):

M	E	L	I	N
E		A		E
B	A	G	A	S
Y		A		S
N	A	S	K	A

Kynsa skeusen a doll du (kynsa rann)

AN mis Ebrel ma, istori a veu gwrys gans delivrans an kynsa imach bythkwith a worwel hwarvos a doll du, ha dhe gavos an imach ma, res o dhe wodhonydhyon dos war-barth dhyworth bennow an Norvys.

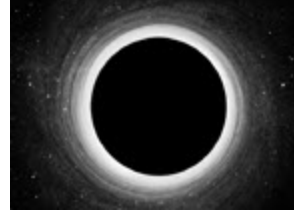
Yth yw sertan y hwre Albert Einstein omwovyn pyth o semlant a doll du. Yn 1915, ev a dhisplegyas y Dybieth Kemmyn a Berthynekter, hag a styryas an kolm yntra golow, nerth, gronnedh ha gravedh, hag yn y dro a ledyas yn naturek dhe dell du.

Kestrevesik Einstein, Karl Schwarzschild, ena a dhetermyas an park gravedhek a ronnedh poynt yn efanvos, hag ena toll du, le mayth yw gravedh mar grev na yll golow skapya – an pyth yw aswonnyas yn kows kemmyn avel ‘an worwel hwarvos’.

Mes dres brassa rann a gansbledhen, y feu brederys na via possybyl gweles doll du yn ewn, yn rann drefen na wra an worwel hwarvos gasa golow dhe skapya, hag ynwedh tell du an moyha kowrek yw byghan lowr ha mar vras aga felder. Byttegyns, yth esa unn possybylta may halla an kuntellyans a gas tomm, splann a-dro dhe’n toll du diskwedhes le an worwel hwarvos, mes dhe wul hemma, y fia edhom a bellweler braster an Norvys!

Byttegyns, Shep Doeleman a Benskool Harvard a veu omjunys gans 200 godhonydh dhyworth 60 fundyans dres an bys dhe dhrehevel hag usya an Pellweler Gorwel Hwarvos (PGH) dhe assaya kavos imach. Nyns yw an PGH unn pellweler, mes mel ynter eth mirji desyns dhe guntel tonnow radyo is-millimeter, kepar ha’n re na a wra skapya dhyworth an arenebeth ogas dhe’n worwel hwarvos.

Bys y’n eur na, nyns esa skeusen a doll du vyth marnas argraf artydh, kepar dell yw diskwedhys omma.

ARGRAF artydh a doll du.

SKEUSEN: VCHaI

Yn mis Ebrel 2017, an eth pellweler ma a veu treylyes oll war-barth dhe’n keth prys **poran** troha’n galaksi hirgylgheyk kowrek Messier 87, hag yw desedhys 55 milvil vledhen-wolow a’n Norvys. Hemm yw galaksi bewek, gans toll du kresek gorgowrek ha gans gronnedh bilvilyow brassa es gronnedh agan Howl.

May hyll bos aswonys nerth an eth pellweler ma owth oberi war-barth, aga klerder elinek yw 20 korr-arkeylen, hag yw kemmys ha redya paper nowodhow yn Evrek Nowydh dhyworth Pennsans, po gweles owraval war enep an Loor!

Fatel veu gwrys an ober ma ha’n pyth o gwelys rag an kynsa tro pan veu an ober ma gorfennys, a vydh leverys yn nessa dyllans y’n mis a dheu. ...

Askorys gans Matthi Clarke

**Pellwolok
an Gornwegva**
a yll bos kevys dre

Ester Dornoch

ESTER yw kepar ha Marmite: yma tus a wra aga hara, mes yma tus erell a wra aga hasa. Genev vy ester yw dentethyel. Nyns oma den rych, na ny'm beus hwans dres eghenn a shammpewn na kaviar, mes ester yw pur dha genev. Leun a drenkennow amino yns, ha vaytamin B12 ynwedh, mes yth yw an blas a wra ow fetha vy: marthys yw.

Rag 10,000 blydhen yth esa ester gwyls ow tevi y'n Mor Kledh ogas dhe dre henwys Dornoch y'n dydhyow ma. Dornoch yw tre vyghan ha pur deg, hag aswonnyys yn ta rag an weythva-hwyski Glenmorangie yn ogas. Y'n 19ves kansblydhen, an byskadoryon leel a byskessa erna veu marow an estrekk (krib-ester). Lemmy'n, yma Glenmorangie, Pennskol Heriot-Watt ha Kowethas Gwithans an Mor (*Marine Conservation Society*) owth oberi warbarth rag dastalleth estrekk gwyls ena. Hanow an ragdres yw DEEP: *Dornoch Environmental Enhancement Project* (Ragdres Gwellheans Kyrghynnedhel Dornoch). Ugens mil esterenn dytheyk re beu gorrys yn estrekk gwrys a gregyn – kregyn Sen Jamys ha kregyn meskel, 20 tonnas anedha – ha'n gwaytyans yw bos niver an ester moy es 200,000 wosa teyr blydhen ha moy es 4,000,000 kyns 2023.

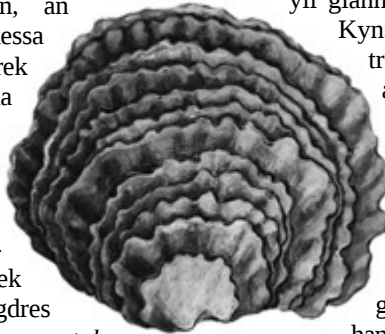
ESTER Kro.

Ester a wra moy es provia medhender rag an stevell-dhybri: enevales byw ha snell yns, hag a wra glanhe an mor oll a-dro. esterenn unnik a yll sidhla pypm liter a dhowr pub our: 4,000,000 anedha a yll glanhe heyl po pleg-mor dien.

Kyns oll, i a wra distru'i po treylia re a vethynnnow hag a wra resek y'n mor a vesek. Heb glanheans a'n par, yma fowt a oksijen y'n dowr yn fenowgh.

Ynwedh, kroghenn esterenn yw pur grebogh. Estrek a yll kressya arenep gweli an mor moy es hanterkanskweyth, hag yndella estrekk a wra provia spas lowr rag lies eneval arall: anemonis, govrennik, meskel, hag erell, hag yw preydh rag lies pysk, kepar ha'n yown.

Firth Dornoch yw arenebedh tegwelek kenedhlek ha le difresyans europek. Ynmedh an Dr Bill Sanderson, Professor a Dhiverseth-Vywoniethel Vorek dhe Bennskol Heriot-Watt, "Ottomma an

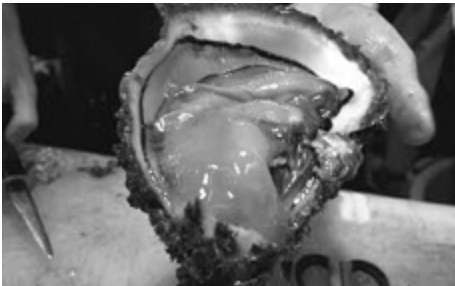

AN pons dres Firth Dornoch. Skeusenn a-ugh: Esterenn Fal.

kynsa tro may hwrug denyth assaya gwruthyl estrek wenesik europek yn arenebedh difresys. Yn unn oberi yn ogas gans Glenmorangie, ni a wayt gwruthyl kyrghynnedh poesek rag kroaduryon goedh y'n firth – ha bos nerth galloesek a-barth oberow erell rag dastineythians ester dres Europa oll.”

Assays gwrys yn 2017 a dhiskwedhas bos 90% a'n 20,000 esterenn gorrys y'n estrek nowydh hwath yn fyw: hemm yw sywyans pur dha ha kenerth krev rag an ragdres. Yn-medh Hamish Torrie, dyghtyer an wythva Glenmorangie, “Pur dha yw genen bos eseli a'n kesoberyans ma. Yma lies mayn owth oberi war-barth omma: an dre Dornoch, ni agan honan, governans Alban, ha pyskadoryon leel: yth yw kesoberyans yn hwir.”

Y'n eur ma, yth yw an gwella ester oll y'n bys kevys martesen yn Breten Vyghan, le may 'ma 12 eghen ester aswonys, hag onan anedha, an Belon, an gwella esterenn y'n bys, dell lever tus hag a wra godhvos an materyow ma. Yma ester pur dha yn Kernow ynwedh, y'ga herwydh an esterenn Fal (*Ostrea edulis*), hag yw hweg dres eghenn, dell lever pyskadoryon. Yma lies estrek arall yn Alban ynwedh, kyns oll yn Loch Fyne hag yn Loch Ryan. Mes estrek Dornoch yw an kynsa estrek europek yn arenebedh difresys, ha my a wayt kressyans an estrek y'n mor a-rag Dornoch, ha sewena rag agan ester ni. ♦

ESTERENN Gowrek a Nihon.

DORNOCH.

Servisyow Eglos Dydhyasow Avisys

AN REVROND Chenon Jane Kneebone a dhanvon kedhlow a-dro dhe servisyow a dheu. Pub servis a wra dalleth dhe 3.00 eur, mar nyns yw ken derivys:

8ves mis Gwynngala, Eglospluw
Lannust, Gwesperow an Orsedh

15ves mis Gwynngala, Chapel
Methodek Sen Iv, Goldheys.

29ves mis Gwynngala, Eglos an Bluw,
Tresulwedhen, Goldheys.

1a mis Kevardhu, Eglos Budhek, Servis
Asvens.

15ves mis Kevardhu, Chapel Sen Iv,
Servis Nadelik.

29ves mis Kevardhu, Eglos Sen Euny,
Resrudh, Servis Nadelik.

5es mis Genver 2020, Eglos an Bluw,
Lanystyli, Servis Stool.

Pella derivadow a-dhyworth:

Rev Chenon Jane Kneebone

☎ 01637 873135

☎ 07966 703924

janekneebone@gmail.com

Seythun Kows Kernewek 2019

‘SEYTHUN’ Kows Kernewek a hwarva yntra 15ves dhe 30ves a vis-Metheven hevlyna. ‘Gwren ni...’ o an thema.

Hi a dhallathas gans Fest Kernewek (derivas ha skeusennow yn folennow 11 ha 12) ha pesya gans lies darvos arall.

Yn mysk an hwarvosow yth esa Yeth an Werin yn Sen Ostell, Porthia, Hellys, Ponsjulyan hag An Hay, hag oll tansesyow Goelowann a’n Kowethasow Kernow Goth.

Agan Tavas a restras vyaj kytrrin dres Kernow west ha Heudh yn Hav a synsis kuntellyans rag Kernewegoryon dhe dhybri pysk hag askloes yn Pluwneves (Lanivet).

Lies Kerneweger eth dhe gemmeres te ha tesenn yn Porthia ha Melanie Frankell, studhyores a-dhiworth an dre, a aryayas torn gidys gensi a Ji an Woon (Chûn) yn ogas dhe Vorvedh.

Sewena vras o Seythun Kows Kernewek 2019 hag an ordenoryon a lever ‘meur ras’ dhe bubonan a gemmeras rann. ♦

GWREN ni dybri pysk hag askloes dhe Lanivet.

SKUSENN: Sally Mollard

GWREN ni mos yn kytrrin.

SKUSENN: Agan Tavas

GWREN ni kerdhes a hes an Tamar hag ena dybri dyenn rew.

GWREN ni kana orth Yeth an Werin Hellys.

GWREN ni kerdhes dhe Chûn.

Tony Snell: Kemmynn Henni Youngman – ‘Myghtern Gesyow Unnlinennek’

Ottomma moy gesyow Henni (Henny) Youngman (1906-1998) treylyes yn Kernewek gans Tony Snell.

- My a brenas karr nowydh yn ro dhe’m gwreg. Pellgewsel dhymm a wrug hi ha leverel: “Yma dowr y’n karburador!” My a leveris: “Ple’ma’n karr?” Yn-medh hi: “Y’n lynn.”
- Piw a lever nag yw travyth anpossybyl? My re beu ow kul travyth dres rann vrasa a’m bywnans. ♦

Gwren ni redya moy a-dro dhe Ji an Woon

OTTOMMA derivas res gans **Melanie Frankell** dres an kerdh a-dro Gonyow Chûn avel rann a Seythun Kows Kernewek. Skrifys yn Kernewek veu gensi gans gweres ha kedhlow dhyworth Keskowethyans Tirwedh Pennwydh*.

Aga gwiasva yw: www.penwithlandscape.com

AN hanow Chûn a dheu dyworth Chi an Woon, ha henwys po Cheiwone po Chiewone yn 1283.

Kastel Chûn o drehevys war varr an vre ow mires orth an arvor gogleth ha'n arvor dyghow. Yma gwelyow pell hag efan alena.

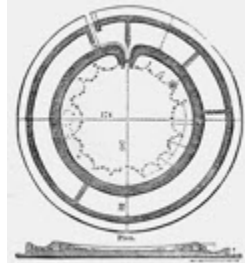
An hanow Kastel yw kammgemerys, nyns o bythkweth kastell. Dinas Oos Horn o, drehevys a veyn growan, kylghek yn tenn gans diw fos grev ha kleudhyow y'ga herghyn, ha pypm meter ha peswar ugens y dreuslinen. Pypm meter ughel o an fos ogas dhe'n kres y'n etegves kannsvledhen. Mes y'n nownsegves kannsvledhen meyn a veu kemerys rag drehevel Oberji Madern ha konsya stretow dhe Bennsans, ow kasa an remenans a welyn ni hedhyw.

Yma, a-ji dhe'n fosow, an puth ispanhes gans meyn, leun a dhowr yn gwav hwath. Yn ogas dhe'n puth, yth esa remenans fom rag gul sten ha horn. Yma bysow a remenans chiew orth an fosow, a-dro dhe le ygor.

An entrans dre fos a-ves o, y'n dalleth, yn rew gans entrans dre fos a-ji, hag a-dal Kromlegh Chûn. Mes wosa henna, y feu movyes a-dro dhe'n fos a-ves, martesen rag gwella defens.

Kowansow a dhiskwedhas bos tus trigys ena a-dhyworth tressa kannsvledhen KOK[†] bys dhe gynsa kannsvledhen OK[‡] (an Oos Horn) hag arta y'n po pypmes po hweghves

kansvledhen (an Oos Kres A-varr). Kevys veu darn amfora Aegean ha paderen weder glas.

GOLINYANS a Gastel Chûn a-dhyworth *Old England: A Pictorial Museum* gans Charles Knight.

SKUSEN: commons.wikimedia.org

Kromlech Chûn yw men kov a'n Oos Meyn Nowydh, a veu drehevys yntra peswar ha dew mil pypm kans KOK. Seulabrys pur goth o ev pan veu drehevys Kastel Chûn.

Yma peswar men serth hag a-wartha anedha, pennven kylghek. Yma merkys hanaf Oos Brons warnodho. Yma men kov haval dhodho yn Pennwydh, pella est yn Kernow, hag yn Kembra, Iwerdhon ha Breten Vyghan. Yma Kromlech Chûn ow sevel dihaval orth an re erell yn Pennwydh ha gansa aga fennven kodhys. ♦

* **Keskowethyans Tirwedh Pennwydh** = *Penwith Landscape Partnership*.

† **KOK** = Kyns Osweyth Kemmy (BCE / BC).

‡ **OK** = Osweyth Kemmy (CE / AD).

PORTH dhe Gastel Chûn.

SKUSEN gans Waterborough (commons.wikimedia.org).

Kaletteryow an Byskadoryon

gans Mary Sutcliffe

*Treylys hag amendys dhiworth
Tales of the Cornish Fishermen keskuntellys
gans Cyril Noall, dyllys gans Tor Mark*

YTH esa unn kaletter meur rag pyskadoryon y'n seytegves kansblydhen, ny ylli aga gorholyon goelya heb gwyns. Pan o an gewer koselek, ny yllens i gasa an porth. Treweythyow, ynwedh, an gwyns a hedhi pan esa an gorholyon y'n mor gans aga balyeryow leun a shour bras a buskes ha ny yllens i aga thira dhe dhoen dhe'n varghas kyns an jydh ow sywya. Ena nyns o aga thalvosogeth marnas hanter a'ga fris pan ens i fresk.

Yn 1869, pyskadoryon yn Baya an Garrek a wobrenas gorhel-tan uskis neb a worta an kokow-pyskessa ogas dhe guntellva ha doen aga fusked dhe'n tren yn Pennsans po Exmouth, may fedhens y'n varghas yn Billingsgate an myttin nessa a-dermyn rag hansel an dus yn Loundres.

An lester dewisys rag an ober ma o an gorhel-tan, 'Gwandryas' y hanow, neb a ylli goelya dewdhek mildir yn unn our. An seythves warn ugens a vis-Ebrel, neb dewgens kok-pyskessa re rosa dhe'n Gwandryas aga hostennow a buskes – a-dro dhe dhewdek kostenn warn ugens, pub kostenn leun a dri-ugens pysk. An Gwandryas a's dros dhe Bennsans a-brys rag an tren, hag y'n varghas yn Loundres, an pris o deg sols warn ugens rag kans pysk. An nessa dydh, an Gwandryas a dhros deg kostenn ha dew kans. Gans an system nowydh ma, yth esa ynwedh an gwayn: possybyl o an kokow-pyskessa dhe

alloes pesya war vor ow pyskessa dres an seythun oll, heb dehweles dhe'n porth.

Yth esa moy a euvergryjansow koynt yn kever pyskessa. Yn fenowgh yth esa trosow astranj klewys y'n nos yn dorgellow-pusked. Yth esa dew sort a'n trosow ma: yth esa an grommyans kepar ha radell ow rolya oll a-dro dhe'n leur; an son arall o an gwithyow deseveys dhe vos an hern ow kelwel, "Yth eson ni ow tos. Yth eson ni ow tos." Tus a dybi bos hemma koel da, hag y fedha shour pur vras a buskes ow tos.

An tokyn ma o prevys gwir yn Porthia, yn chi Mester Stevens, neb a'n jevo nebes kokow-pyskessa ha meur a buskes a veu kachys. I a veu degys dh'y dhorgellow-pusked. Yth esa y'n termyn na an lagha a dhifennas pyskessa dy'Sul, po an nos wosa an howlsedhes bys dhe vora yn myttin dy'Lun. Pan dheuth Wesley dhe Borthia yn seytegves kansblydhen, y dhyskas Methodek o pur veurgerys ha krevhe an lagha ma. Dy'Sul, oll an ober kevrennys gans pyskessa o difennys yn stroeth.

Mes an jydh ma, dy'Sadorn, kokow-pyskessa Mester Stevens a diras meur a hern. Mary Stevens, y vyrgh, re alwsa dhe'n dhorgell an benynes a dharbari an hern der aga gwitha gans hoelan. Mar pens gesys dhe'n myttin dy'Lun, i a via pesek ha'y thas a gollsa meur a arghans. Ytho Mary a berswadyas an gweythoresow dhe besya aga ober bys yn ourys a-varr an myttin dy'Sul. An benynes a akordyas, Mary a oberas gansa hag oll an hern a veu gwithys gans hoelan. A-wosa Mary a gerdhas dhe-dre ha dhiworth an vownder hi a viras der an fenester. Hi a welas den ow korwedha war an leur ow skrifa gans y vys war an estyllow-leur. Kynth esa yn tewlder yth esa an lytherennow owth omdhiskwedhes pur gler yn golow dywynnek ha'n geryow skrifys o: "Perthewgh kov a'n Jydh Sabot ha gwithewgh e Sans." ♦

DELINYANS gans Charles Bevalet (1868).

Kernow a wayn unnweyth arta

KERNOW a waynyas Kampyorieth an Kontethow rugbi unnweyth arta hevlyna. Y'n diwettha gwari tynn yn sportva Twickenham, 2a vis-Metheven, Kernow a dheuth erbynn Pow Ker ha gwayna an fytt 14-12 wosa i dhe gelli den dhe gartenn rudh y'n vynysenn kyns hanter-termyn.

An hweghves tom y hwaynyas Kernow yn istori an Gampyorieth nownsek blydhen ha kans y hirder.

Bardh Meur kyns Gorsedh Kernow Maureen Fuller, Steren Mor, eth dhe dhegemmaryans rag para rugbi Kernow yn Lys Kernow, dy'Gwener 14ves a vis-Metheven. Russell Pascoe, bardh an Orsedh ynwedh ha hembrenkyas Keur Sita a Druru, a ledyas pubonan yn unn gana kanow kernewek. ♦

Kerdh rag kovhe Stephen Gainey

DY'SADORN an 22ves a vis-Metheven yth esa kerdh a-barth cherita a Borthtreth dhe Dheveryon yn kov Stephen Gainey neb a verwis yn mis-Kevardhu 2018.

Kernewegor freth ha Bardh an Orsedh ova hag ynwedh Kowethyas a'n negys akontieth Robinson Reed Layton yn Truru.

An kerdh a dhrehevi arghasans a-barth cherita esa yn ogas dhe golon Stephen – Kowethas an Yeth Kernewek. Moy es £1,500 re beu drehevys.

Y feu restrys gans y gowethyades ha kowethysi a RRL hag i a wrug an kerdh gans teylu Stephen ha kowethesow ha kowetha erell.

Kowethas an Yeth Kernewek a lever gwrys yn ta ha meur ras dhedha. ♦

Arghasans kresel a dhehwel rag Kernewek

£200,000 A VYDH res gans an Governans dhe skoedhya Kernewek, gonisogeth hag ertach a Gernow y'n vlydhen 2019/20. Henn o disklyeryans gwrys gans Menyster a-barth Kemmyniethow Arloedh Bourne yn Aberfala 5es mis-Gortheren.

£150,000 a'n mona a dhe Dowlenn an Yeth Kernewek a Gonsel Kernow. ♦

KAPTEN para rugbi Kernow Ben Hilton gans Maureen Fuller dhe'n degemmaryans yn Lys Kernow.

SKUSENN: Gorsedh Kernow

Lyther

gans Ken George (07-06-2019)

A Benskriker ker,

DREFENN bos my neb a dhiskudhas an fonem /o/ yn Kernewek, poes yw genev fatell ywa lytherennys. Ytho, dhe les o redya an erthygel gans Graham Sandercock (*An Gannas*, niver 509) ha'n lyther gans Pol Hodge (niver 510) yn y gever.

Pol a ros ensamplow a <oo> yn henwyn-tyller hag yn henwyn-teylu y'n 16ves kansblydhen, hag yn *Gwrians an Bys* (1611). An re ma yw ensamplow a 'signpost spelling', hag a dhallathas y'n 16ves kansblydhen, hag a vedha devnydhys yn Kernewek Diwedhes. An <oo> omma a dhiskwedh an son [u:].

Ynwedh Pol a ros unn ensampel a <oo> devnydhys a-varra: an hanow-tyller *Goonhaver* 1338. Y'n dydhyow na, <oo> a vedha devnydhys yn Sowsnek rag an son [o:] kyns chanj bras an bogalennow (*Great Vowel Shift*), 1400 dhe 1550. A'y wosa, an keth lytherennans a vedha gwithys, mes an son a janjyas dhe [u:]; rag ensampel, son an ger *Sowsnek boot* a janjyas a ['bo:t] dhe ['bu:t]. Kynth esa an keth son koth na [o:] yn Kernewek, skant bythkweh ny wre an

skriforyon y lytherenna <oo>: ny'n gwelens avel furv wiw yn Kernewek. Rag ensampel, i a dhasskryfas an ger *Sowsnek forsooth* [fɔr'so:ð] dhe vos *forsoyth* yn Kernewek.

Yn le an lytherennans Sowsnek <oo>, an skriforyon a wre devnydh a <oy> herwydh usadow, drefenn an son [o:] dhe dhos diworth [oi] hag [ui] yn Kernewek Koth. Mes y'n dydhyow ma ny yllyn usya <oy>, awos y vos devnydhys rag an son [ɔi] yn geryow kepar ha *moy* ha *joy*. Ytho my a brofyas lytherennans arall hag a gevir treweythyow y'n tekstow ha moy menowgh yn henwyn-tyller; hemm yw <oe>.

Keper hag yn Sowsnek, an son [o:] yn Kernewek a janjyas dhe [u:], an keth chanj hag yn Sowsnek, mes moy diwedhes. Pol a venegas ow lyver *Pronunciation and Spelling of Revived Cornish*, gwrys nans yw moy es deg blydhen warn ugens, ynno may skryfis bos an chanj c.1625; mes lemmyn y tybav bos an chanj a-varra es henna (mir orth www.cornishlanguage.info/phon/2ovowels.pdf).

A-der my, kas yw <oo> gans lies Kerneweger. Avel y'n Oesow Kres, ny wra <oo> desedha yn ta gans gnas lytherennans Kernewek. Ytho, ni a argyas y'n Dhaswel FSS yn 2013 er y bynn. Mes neghys veun, awos an skila wann y fia re a eryow dhe vos chanjys aga lytherennans (a-dro dhe 75 anedha). Ha toellys en ni pan veu delatys an Dhaswel a 2018 *sine die*.

Y'n FSS, nyns eus saw unn fowt bras: dyghtyans an fonem /o/. Prys yw y gewara. A pe hemma gwrys, y fia FSS degemmeradow gans lies person.

Yn lel,

Ken George

RG
Radyo an Gernewegva
Towlenn radyo yn Kernewek
pub seythun
restrys yw gans Matthi Clarke
ILOW, KOWS HA NOWODHOW
www.anradyo.com
KEWSEL / KEDHLA
KARA
Radyo An Gernewegva

An Nowodhow 103.9 | 95.2 FM
Nowodhow berr yn Kernewek
Radyo Kernow | 2.00 w.h. dy'Sul
Geryow an dowlenn a yll bos redys
diworth gwasva Kowethas an Yeth Kernewek
www.cornish-language.org

Lytherennans (arta)

gans Graham Sandercock

MEUR ras dhis Pol Hodge a'th skrif yn *An Gannas* mis-Metheven yn gorthyp dhe'n pyth a skrifis yn kever FSS 'oo' ha KK 'oe'. Ow brassa own hwath yw bos leverys 'oo' y'n FSS avel 'oo' yn Sowsnek. An son ma hag yw kevys yn Sowsnek yw skrifys 'ou' yn KK ha'n FSS yn geryow kepar ha 'gour' ha 'tour'.

Unn krodhvol moy mar pydh kummysas dhymm y gampoella: nyns yw devnydhys an lytherenn 'c' yn Kernewek Kemmyn marnas y'n dewraf† 'ch' hag yw kevys dre vras yn geryow kemmerys diworth yethow erell, rag ensampel 'chapel', 'chansler'. Yn le hemma, 'k' yw devnydhys rag [k] hag 's' yw devnydhys rag [s].

Kernewek Unys a dhevnydhya 'c' ha 'k' kepar dell yw gwrys yn Sowsnek; dre vras 'k-' kyns 'i' hag 'e' ha 'c-' kyns 'a' hag 'o': 'ki' mes 'cath'. Nyns yw henna drog yn tien drefenn bos kessonek.

Dre gonter, ha nebes yn koynt, Mestrysi Bock ha Bruch y'n FSS re dhaskomendyas an lytherenn 'c' yn nebes leow, hag orth dalleth geryow hag a-ji, rag an son 's', nebes ankessonek mes owth holya an gwreydh latinek ha gans henna, an yeth frynkek; ytho 'cyta' (a ny yll bos henna 'cita' y'n FSS?) 'civil' le ma' gan beus 'sita' ha 'sivil' yn KK. KK 'polisi' a dheu ha bos 'polici' y'n FSS. Yma lies ensampel moy. Eus nebonan a yll displegya poran pyrag?. O hemma gwrys rag kemmyska dallethoryon?

Yn Kembrek 'c' yw pup-prys [c]: 'ci', 'cath' hag yn Bretonek 'k' yw pup-prys [k]: 'ki', 'kazh'.

A ny via gwell gwitha unn lytherenn rag unn son yn Kernewek? Ytho 'k' rag [k] hag 's' rag [s]. ♦

† dewraf = *bigraph*, dew + ²graf.

Fest Kernewek 2019

AN KYNSA Fest Kernewek a hwarva orth Krestir, Poll, dy'Sadorn an 15ves a vis-Metheven 2019.

Dres an jydh yth esa ilow a-dhiworth Graham Sandercock, Teyr, Cenris, Mammvro, Tom O'Reilly ha'n Swaggers, Skwardya ha moy. Yn mysk an aktivitys rag fleghes yth esa ordenoryon a Lowender Peran ow kul payntya a viliennow dhe voghhe aga huntell bili Kernow (#bilikernow).

An gorthugher a dhros bandys bryntin Tir ha Tavas, The Rowan Tree, Black Eyed Nancy ha Hanterhir dhe'n gwarila chyf yn Chi an Bobel. Yth esa keffrys bardhonieth hag yn Kernewek hag yn Sowsnek a-dro dhe Gernow a-dhiworth Taran Spalding-Jenkin, Mick Paynter, Sam Brown, Matthew Clarke hag erell.

Fest Kernewek a veu arayys gans ordenor Gary Angove neb a leveris bos gwaytyans a wul an keth tra y'n vlydhen a dheu. Y koedh dhe bub Kernewegores ha Kernewegor mos nessa tro rag skoedhya an hwarvos ma.

Yma skusennow moy y'n nessa folenn. »

PRYDYDH Taran Spalding-Jenkin a dhythyas y vardhonieth dres Fest Kernewek 2019.

FEST KERNEWEK 2019

Skeusennow gans
Barney Carver

Y'N SKEUSENN a-ugh: Hanterhir war warila chyf Fest Kernewek 2019. A-woeles dhe'n kledh:
The Rowan Tree. Hag a-dhyghow y'n folenn a-woeles: Black Eyed Nancy. Skeusenn an
gudhlenn: Laura Garcia ha Richard Trethewey a'n band The Rowan Tree. ♦

Lowen on dhe dhegemmeres erthyglow a bup nivel a Gernewek
ha skeusennow dhe vos dyllys. Y hyllir aga dannvon dhe:

an.gannas@gmail.com

An Gannas Niver 512
Mis-Est 2019

© Kowethas an Yeth Kernewek
ISSN 1469 705X

An Gannas yw dyllys pub mis gans
Kowethas an Yeth Kernewek
An Skrifennyas yw Tim Hambly,
12 Stret an Duk, Lannstevan Wartha,
Kernow, PL15 8HD

☎ 01566 773716

skrifennyas@btinternet.com

www.cornish-language.org

